

การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีไทยวน อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี

THE STUDIES TRADITIONAL THI YUAN MUSIC, SAO HAI DISTRICT, SARABURI

ศุภชัย เชื้อนกแก้ว^{1*}
Supachai Khueankaew^{1*}

Received : 15 July 2020

Revised : 29 November 2020

Accepted : 18 December 2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และองค์ความรู้ทางดนตรีของชุมชนไทยวน อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี และ 2) วิเคราะห์ปรากฏการณ์การรับวัฒนธรรมดนตรีของชุมชนไทยวน อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี โดยมีขอบเขตในการศึกษาเฉพาะพื้นที่ดังกล่าว โดยการเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ที่มีแบบแผน และไม่แบบแผนซึ่งได้รับการตรวจสอบโดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลผู้วิจัยคัดเลือกจากคนในชุมชน ผู้นำชุมชน และปราชญ์ชาวบ้านจำนวน 7 คน ประกอบด้วย ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นตาล จังหวัดสระบุรี 3 คน เจ้าอาวาสวัดต้นตาลอำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี 1 รูป ประธานสภาวัฒนธรรม อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี 1 คน ประธานสภาวัฒนธรรม ตำบลต้นตาล อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี 1 คน และปราชญ์ชาวบ้าน 1 คน และเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตการณ์การในจัดกิจกรรมของชุมชน โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพวิเคราะห์วัฒนธรรมดนตรีของชุมชนชาวไทยวน อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี

ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมดนตรีไทยวน อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี สามารถ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) วัฒนธรรมดนตรีและการขับร้องที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต ได้แก่ การร้องเพลงจ้อย การร้องเพลงร้องเล่นเด็ก และเพลงกล่อมเด็ก และกลองเท่ง 2) วัฒนธรรมดนตรีและการขับร้องที่รับมาจากชุมชนใกล้เคียง ได้แก่ การเล่นรำไท่น การตีกลองเพล และกลองสูตรช่วงเข้าพรรษา 3) การนำดนตรีพื้นเมืองที่รับมาจากภาคเหนือของประเทศไทยและ 4) การรับวัฒนธรรมดนตรีสมัยใหม่ที่ส่งผลต่อความรู้สึกของกลุ่มชนชาติพันธุ์ไทยวนอำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี ได้แก่ เพลงไทยวนย้ายถิ่น ซึ่งที่กล่าวถึงการอพยพย้ายถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์จากเมืองเชียงแสน (โยนก) ในภาคเหนือลงมายังภาคกลางของประเทศไทย

คำสำคัญ: วัฒนธรรมดนตรี ไทยวน สระบุรี

¹คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

¹Faculty of Arts Srinakharinwirot University

*ผู้นิพนธ์ประสานงาน E-mail: kham3412@gmail.com

ABSTRACT

The objectives of this research are: 1) to study historical development and musical knowledge of Tai Yuan community in Sao Hai District, Saraburi Province; 2) to analyze exposure of music culture to Tai Yuan community in Sao Hai District, Saraburi Province. The area of the study is in the specific area mentioned above. Data was collected by both formal and uninformal interviews verified by committee of experts. Informants were selected from villagers, leaders, and local wisdom elites. The 7 informants consisted of 3 villagers from Ton Tan community, Saraburi Province; 1 abbot from Wat Ton Tan, Sao Hai District, Saraburi Province; 1 chairman from the Council of Culture of Sao Hai District, Saraburi Province; 1 chairman from the Council of Culture of Ton Tan Sub-district, Sao Hai District, Saraburi Province; and 1 local wisdom elite. The data of music culture of Tai Yuan community was collected from the observation of community's activities and analyzed with qualitative method.

The results showed that, the music culture of Tai Yuan people of Sao Hai District, Saraburi Province can be divided into 3 categories: 1) Music culture that has been passed down from the past, namely Choi song, local lullabies, and Klong Toeng; 2) Music culture received from nearby communities, namely, Rum Tone game, drumming of Klong Pen and Klong Sutr during Lent; 3) Local music received from northern Thailand; 4) Modern music culture that affects the feeling of Thai Yuan ethnic group of Sao Hai District, Saraburi Province, namely, "Tai Yuan Yai Phaen Din" which mentioned the migration of Tai Yuan from Chiang Saen (Yonok) in the north to the central region of Thailand.

Keywords: Music culture, Tai Yuan, Saraburi Province

บทนำ

ประมาณกลางพุทธศตวรรษที่ 13 ได้ปรากฏอาณาจักรล้านนาขึ้นบนฝั่งแม่น้ำโขงในบริเวณที่ตั้งของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ในปัจจุบัน และอาณาจักรล้านช้างอันเป็นที่ตั้งของเมืองหลวงพระบางของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบัน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546) จากประวัติศาสตร์ข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ก่อนเกิดแผ่นดินประเทศไทยมีคนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์เดินทางผ่านเข้ามาและอาจจะอาศัยอยู่กระทั่งเกิดดินแดนประเทศไทย ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนมีการกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ประเทศไทยหลายจังหวัดดังที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้กล่าวข้อความดังนี้ “การอพยพคนจากเชียงแสน หลังจากศึกสงครามโดยแบ่งเป็น 5 ส่วน คือ เมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองน่าน เวียงจันทน์ และส่วนสุดท้ายให้นำลงมาที่กรุงเทพแล้วตั้งบ้านเมืองอยู่ที่สระบุรีบ้าง แบ่งไปอยู่เมืองราชบุรีบ้าง ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน

ยังคงมีการสืบทอดเชื้อสายไทยวนในประเทศไทย ที่ปรากฏอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ” (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2505) อ้างถึงใน กิตติมา ดิษฐกุล, ม.ป.ป)

สมจิตต์ ยะกุล ได้กล่าวถึงการโยกย้ายถิ่นฐานกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนเข้ามาสู่จังหวัดสระบุรีไว้ดังนี้ “กลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนที่เข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดสระบุรีเป็นกลุ่มแรก คือ กลุ่มชนที่ถูกกวาดต้อนจากเมืองเชียงแสนในสมัยรัชกาลที่ 1 และได้สร้างบ้านเรือนอาศัยตั้งถิ่นฐานอยู่ในอำเภอเสาไห้ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และอำเภอเมืองสระบุรีซึ่งมีอาณาเขตพื้นที่ติดต่อกัน เป็นชุมชนไทยวนกลุ่มใหญ่ที่ตั้งถิ่นฐานในการทำเกษตรกรรมบริเวณแม่น้ำป่าสัก ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักของจังหวัดสระบุรี สอดคล้องกับความเชื่อเดิมของชาวไทยวนในตำนานโยนกนคร ที่นิยมสร้างบ้านติดแม่น้ำเพื่อใช้น้ำในกิจวัตรประจำวันตั้งแต่สมัยเชียงแสนได้ตั้งเมืองติดแม่น้ำโขง จากการโยกย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยลงมาสู่ภาคกลางของประเทศไทยนั้นส่งผลให้เกิดชุมชนไทยวนกลุ่มใหญ่ในสองจังหวัด คือ จังหวัดราชบุรี และจังหวัดสระบุรี โดยกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสระบุรีมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนไทยวน โดยการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยวน หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวนสระบุรี โดยอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล ปราชญ์ท้องถิ่นชาวไทยวน ผู้ตระหนักถึง รากเหง้าของตนเป็นใคร สำคัญอย่างไร เพราะหากไม่มีบรรพบุรุษของเรา เราก็ไม่มีตัวตนเช่นกัน อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล จึงศึกษาค้นคว้า และรวบรวมศิลปวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไทยวนไว้เพื่อเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สืบสานมรดกทางปัญญา และวัฒนธรรมไทยวน ที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้าน “ไทยวน” ปัจจุบันชุมชนไทยวนในอำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรียังคงดำรงวิถีชีวิตตามบรรพบุรุษสืบทอดกันมาทั้งภาษา วิถีชีวิต และศิลปวัฒนธรรม ถึงแม้สังคมจะเปลี่ยนไปตามช่วงเวลา ชนชาติพันธุ์เองก็มีการปรับตัวเข้ากับสังคมและยุคสมัยเช่นกัน” (สมจิตต์ ยะกุล, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2562) จึงเห็นได้ว่าวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ยังคงดำเนินอยู่ในปัจจุบันอาจมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับโลกและเทคโนโลยีที่ก้าวไกลและไม่หยุดนิ่ง วัฒนธรรมบางสิ่งเปลี่ยนไป บางสิ่งยังคงพยายามธำรงวัฒนธรรมชาติพันธุ์ไว้ วัฒนธรรม และประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนไทยวนยังคงมีการสืบทอดอนุรักษ์ไว้ หากแต่วัฒนธรรมดนตรี การขับร้องเพลงพื้นบ้านที่เคยมีอยู่กำลังจะสูญหาย รวมถึงการผลิตวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านไทยวนขึ้นใหม่ที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มจังหวัดในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา เพื่อรวบรวมบันทึกข้อมูล ส่งเสริม เผยแพร่ อนุรักษ์ วัฒนธรรมดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี เพื่อเป็นการบันทึกหลักฐานการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมไทยวน ผลจากการศึกษาถือว่าการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมดนตรีของชาวไทยวน อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ และเป็นแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และองค์ความรู้ทางดนตรีของชุมชนไทยวน อำเภอเสาไห้จังหวัดสระบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์ปรากฏการณ์การรับวัฒนธรรมดนตรีของชุมชนไทยวน อำเภอเสาไห้จังหวัดสระบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาบริบทของวัฒนธรรมไทยวน ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเริ่มศึกษาเอกสาร และการศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการศึกษาไว้ดังนี้

1. ขั้นศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล
2. ขั้นศึกษาค้นคว้าและจัดทำข้อมูล
3. เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย
4. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล
5. ขั้นสรุป อภิปราย และเสนอแนะ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 7 คน จากประชากรที่เป็นผู้นำชุมชนและมีความรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชน และชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีคุณลักษณะวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ และชาวบ้านทั่วไปที่เป็นผู้พบเห็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ดังนี้

1. ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นตาล จังหวัดสระบุรี 3 คน
2. เจ้าอาวาสวัดต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี 1 รูป
3. ประธานสภาวัฒนธรรม อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี 1 คน
4. ประธานสภาวัฒนธรรม ตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี 1 คน
5. ประชาชนชาวบ้าน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีแบบแผน และไม่มีแบบแผน
2. กล้องบันทึกภาพนิ่ง ระบบดิจิทัล
3. เครื่องบันทึกเสียง
4. กล้องบันทึกภาพเคลื่อนไหว
5. สมุดจดบันทึก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาเอกสาร หลักฐาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยการค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ต่อไปนี้

- 1.1 หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- 1.2 ศูนย์รักษาสีศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
- 1.3 หอสมุดคณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
- 1.4 หอสมุดคณะศิลปศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

2. รวบรวมข้อมูลจากประสบการณ์ตรงของชาวไทยวนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ อำเภอสายใต้ จังหวัดสระบุรี รวมถึงสื่อสิ่งพิมพ์ ในรูปแบบเอกสาร โน้ตเพลง เทปบันทึกเสียง และรูปแบบอื่น ๆ ที่มีการบันทึกไว้

3. รวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์จากคนในชุมชนชาวไทยวน ที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมดนตรี และการขับร้องเพลงพื้นบ้านไทยวน ได้แก่

3.1 พระอธิการชมพู กิตติธโร เจ้าอาวาสวัดต้นตาล

3.2 นายสมจิตต์ ยะกุล ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอสายใต้ จังหวัดสระบุรี

3.3 นางวงเดือน ยะกุล ผู้ขับร้องเพลงรำโทน

3.4 นายภุชงค์ ชัยสินบุญ ศิลปินอิสระ

3.5 นายพุ่ม เตโช ปราชญ์ชาวบ้านผู้สืบทอดวัฒนธรรมการร้องจ้อย

3.6 นางสงกรานต์ หนูแก้ว ผู้ขับร้องเพลงรำโทน

3.7 นายจักรพงษ์ แดงหนู ผู้สืบทอดวัฒนธรรมการร้องจ้อย เพลงร้องเล่นเด็ก และ เพลงกล่อมเด็ก

4. กำหนดวิธีการวิจัยโดยการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมดนตรีของชาวไทยวน อำเภอสายใต้ จังหวัดสระบุรี

1.1 วัฒนธรรมดนตรีดั้งเดิมของกลุ่มชนชาติพันธุ์ไทยวนอำเภอสายใต้ จังหวัด สระบุรี

1.2 วัฒนธรรมดนตรีปัจจุบันของกลุ่มชนชาติพันธุ์ไทยวนอำเภอสายใต้ จังหวัดสระบุรี

2. เพื่อวิเคราะห์ปรากฏการณ์การรับวัฒนธรรมดนตรีของชุมชนชาวไทยวน อำเภอสายใต้ จังหวัดสระบุรี

2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมดนตรีของกลุ่มชนชาติพันธุ์ไทยวน อำเภอสายใต้ จังหวัดสระบุรี

ผลการวิจัย

การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีชุมชนชาวไทยวน อำเภอสายใต้ จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา พัฒนาการทางประวัติศาสตร์และองค์ความรู้ทางดนตรี รวมไปถึงการรับวัฒนธรรมดนตรีของชุมชน ไทยวน อำเภอสายใต้จังหวัดสระบุรี ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ และสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ศึกษาวัฒนธรรมดนตรี และพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชาวไทยวน อำเภอสายใต้ จังหวัดสระบุรี

1.1 วัฒนธรรมดนตรีดั้งเดิมของกลุ่มชนชาติพันธุ์ไทยวนอำเภอสายใต้ จังหวัด สระบุรี

1.1.1 คนตรีในภาพจิตรกรรม

บริเวณผนังพระอุโบสถทั้ง 4 ด้าน ของวัดสมุหประดิษฐาราม หมู่ 7 ตำบลสวนดอกไม้ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ปรากฏภาพวาดจิตรกรรมที่เขียนด้วยสีฝุ่นผสมกาวโดยช่างสกุลหลวงในรัชกาลที่ 5 เมื่อครั้งบูรณะวัดทั่วทั้งพระอารามในปี พ.ศ. 2442 (ร.ศ. 118) เรื่องราวที่นำมาเขียนบนผนังอุโบสถประกอบด้วยเรื่องราวคำสอนในพระพุทธศาสนา นิทาน และวิถีชีวิตของชาวไทยวนในอดีต เรื่องที่นำมาเขียนเป็นภาพจิตรกรรมในผนังอุโบสถ ได้แก่ เรื่องพระสมุทโรดม เรื่อง หลวิชัย - คาวี และภาพจิตรกรรมสภาพสังคม ประเพณี วิถีชีวิตและการแต่งกายของชาวบ้านในท้องถิ่นในอดีตประมาณ พ.ศ. 2400 ประเพณีการแห่บั้งไฟ ประเพณีการแห่กระทงเสียว โดยที่ฝั่งทิศเหนือของอุโบสถปรากฏภาพของการแห่บั้งไฟ และการแห่กระทงเสียวซึ่งในภาพทั้งสองได้แสดงให้เห็นถึงแห่ขบวน โดยมีการรำ และบรรเลงดนตรีในขบวนแห่ได้แก่ แคน โหม่ง กลอง (สองหน้า) และฉาบ ขบวนแห่กระทงเสียวโดยมีชาวบ้านบรรเลงดนตรีประกอบในขบวนเครื่องดนตรีที่ปรากฏในภาพ ได้แก่ กลอง (สองหน้า) 3 ใบ โหม่ง และเครื่องดนตรีที่เป็นเครื่องดำเนินทำนองจากภาพไม่แน่ชัดว่าเป็นขลุ่ยหรือปี่ ปัจจุบันการแห่บั้งไฟ และการแห่กระทงเสียวไม่ปรากฏในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษแล้ว เนื่องจากไม่ได้รับความนิยมจากคนในชุมชนหรือไม่มีผู้สืบทอด

1.1.2 จ้อย

การจ้อย คือการขับขานประเภทหนึ่งกล่าวถึงเรื่องราวต่าง ๆ ตามความเชื่อของชุมชนโดยมีเนื้อในหลักธรรมคำสอนในทางพุทธศาสนา การเล่านิทานพื้นบ้าน และการร้องประชันขันแข่งกันชิงไหวพริบกันระหว่างหญิงชาย นายจักรพงศ์ หนูแดง และนายพุม เตโซ ได้ให้สัมภาษณ์ที่สอดคล้องกันว่า “การจ้อยของชาติพันธุ์ไทยวน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ไม่สามารถระบุได้ว่าเกิดขึ้นในยุคสมัยไหน ลักษณะของการจ้อย คือ การร้องเป็นทำนองแทนการพูด เพื่ออวดเชาว์ปัญญา (ปฏิภาณกวี) และภูมิรู้ของผู้จ้อย” (จักรพงศ์ หนูแดง และพุม เตโซ, สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2561) การจ้อยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ สามารถแบ่งเป็น 2 ทำนอง ได้แก่ ทำนองนกเขาเหิน 2 เรื่อง และทำนองม้าย่าไฟ 3 เรื่อง คือ จ้อยเกี้ยว จ้อยจวนหนี และจ้อยแอ้ว ดังนี้

ตัวอย่างโน้ตทำนองและเนื้อของจอยนกเขาเหินวรรคที่ 1

โน้ตเพลง	- ท ล ซ	- ล ซ ล	- ล - ล	- - - ดั
เนื้อร้อง	- ฮู้ อ้อ ข่าว	- ว่า จะ ได้	- มา - นี	- - - ฮี้

เห็นได้ว่าเนื้อร้องจะใช้ภาษาไทยวนในการจ้อย จังหวะในการจ้อยมีความสม่ำเสมอ มีการร้องเร็วบ้างในบางวรรค และมีการเอื้อนยาวในบางวรรคดังเช่น วรรคที่ 1

โน้ตเพลง	- ท ล ซ	- ล ซ ล	- ล - ล	- - - ดั
เนื้อร้อง	- ฮู้ อ้อ ข่าว	- ว่า จะ ได้	- มา - นี	- - - ฮี้

เห็นได้ว่าเนื้อร้องคำว่า นี้ ในห้องที่ 3 จะตรงกับเสียง ลา แต่มีการเอื้อนเสียงต่อไปจนถึงท้ายห้องที่ 4 ของวรรค ตรงกับคำว่า ฮี เสียง ต่ ซึ่งลักษณะการเอื้อนจากเสียงต่ำไปหาเสียงสูงหรือเอื้อนจากเสียงสูงลงมายังเสียงต่ำ ซึ่งการเอื้อนในลักษณะนี้ภาษาไทยวนเรียกว่า (เหิน) การเหินเสียงที่พบในการจ้อยทำนองนกเขาเหินนี้มีลักษณะคล้ายกับนกเขากำลังบินเหินอยู่บนท้องฟ้า

ตัวอย่างโน้ตทำนองและเนื้อของจ้อยเกี่ยวทำนองม้าย่าไฟ (ฝ่ายชาย)

โน้ตเพลง	- - - -	- ฟ ต่ ล	ล ช - ล	- ฟ ฟ ล
เนื้อร้อง	- - - -	- ว่า จู้ น้อย	นี้ มี - นก	- เหมือน มะ ม่วง

ตัวอย่างโน้ตทำนองและเนื้อของจ้อยเกี่ยวทำนองม้าย่าไฟ (ฝ่ายหญิง)

โน้ตเพลง	- - - -	- - ต่ ล	- - ฟ ล	- - ต่ ต่
เนื้อร้อง	- - - -	- - จู้ น้อย	- - บ่ มี	- - แต่ แหละ

โน้ตทำนองและเนื้อของจ้อยจวนหนี ในทำนองม้าย่าไฟ

โน้ตเพลง	- - - ช	- ล - ฟ	- ช ล ล	- - - ช
เนื้อร้อง	- - - ไป	- บ้าน - ปี่	- บ่ หนอ นาย	- - - ไป

ตัวอย่างโน้ตทำนองและเนื้อของจ้อยแอ่ว ในทำนองม้าย่าไฟ

โน้ตเพลง	- - - ล	- - ล ต่	- ช ล ต่	- ช - ต่
เนื้อร้อง	- - - มะ	- - วัน นี้	- ว่า มา เจื้อะ	- กัน - แล้ว

จากการเปรียบเทียบทำนองกับคำจ้อยในทำนองม้าย่าไฟนี้ พบว่า การจ้อยในทำนองม้าย่าไฟใช้ภาษาไทยวนในการจ้อยโดยมีทำนองร้องที่ขโยก สลับกันไปมา ดังเช่น จ้อยเกี่ยว วรรคที่ 1

โน้ตเพลง	- - - -	↓ ↑ ↓	↓ ↑	↓ ↑
เนื้อร้อง	- - - -	- ฟ ต่ ล	ล ช - ล	- ฟ ฟ ล
เนื้อร้อง	- - - -	- ว่า จู้ น้อย	นี้ มี - นก	- เหมือน มะ ม่วง

แสดงให้เห็นถึงลักษณะการจ้อยที่มีจังหวะขโยก และโน้ตที่มีระดับเสียงขึ้นลงไปตามจากห้องที่ 2 จากเสียง ฟา ไปเสียง โด และกลับลงมาเสียง ลา เปรียบเสมือนกับการย่างของเท้าม้าที่อยู่บนกองไฟซึ่งมีความขโยกเขยัก และรวดเร็ว

1.1.3 เพลงร้องเล่นเด็ก และเพลงกล่อมเด็ก

จากการสัมภาษณ์ นายจักพงค์ แดงหนู ได้กล่าวถึง เพลงร้องเล่นเด็ก และ เพลงกล่อมเด็กว่า “เป็นการเล่นนิทาน หรือร้องเพลงเพื่อฝึกพัฒนาการด้านการฟัง และการพูดของเด็กเล็ก โดยใช้ภาษาถิ่นในการร้องเป็นทำนองเล่าเรื่องราว และฝึกการออกเสียง โดยการร้องเพลงกล่อมเด็กจะร้องกล่อมให้เด็กนอนหลับ และการร้องเพลงประกอบการเล่นเด็ก คือ การชักชวนให้เด็กทำกิจกรรมโดยแฝงด้วยการฝึกพัฒนาการต่าง ๆ ให้แก่เด็ก เช่น การเล่นสีกก้องก้อ และการสีกจุงจ่า เป็นต้น เพลงร้องเล่นเด็ก และเพลงกล่อมเด็กของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน” (จักพงค์ แดงหนู และ พุฒ เตโช, สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2561) อำเภอสกาสให้สามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ เนื้อเพลงที่มีความหมายละเป็นเรื่องเดียวกันทั้งเพลง กับเนื้อเพลงที่ไม่มีมีความหมายและเรื่องราวที่สอดคล้องกัน ซึ่งเพลงร้องเล่นเด็ก และเพลงกล่อมเด็กนี้สามารถนำมาใช้ร่วมกันได้ขึ้นอยู่กับผู้ร้องว่าจะนำเนื้อร้องเพลงไหนมาประกอบกับกิจกรรมที่เกี่ยวกับเด็กในกิจกรรมใด หากนำเพลงสีกจุงจ่ามาร้องกล่อมให้เด็กนอนก็จะร้องเพลงให้ช้าลง เพลงร้องเล่นเด็ก และเพลงกล่อมเด็ก สามารถแบ่งเป็นประเภท คือ เพลงสีกก้องก้อ 1 ส่วนวน และเพลงสีกจุงจ่า 3 ส่วนวน ดังจะยกตัวอย่างจากเพลงประกอบการเล่นสีกก้องก้อ ดังนี้

ตัวอย่างโน้ตเพลงและเนื้อร้องเพลงประกอบการเล่นสีกก้องก้อวรรคที่ 1

โน้ตเพลง	- - - ล	- ด - ฟ	- - ช ด	- ฟ - ฟ
เนื้อร้อง	- - - สิก	- ก้อง - ก้อ	- - มา ยอ	- ช้อ - แข่ง

ตัวอย่างโน้ตเพลงและเนื้อร้องเพลงประกอบการเล่นสีกจุงจ่าวรรคที่1

โน้ตเพลง	- - - ด	- ช - ล	- - ฟ ล	- ฟ - ฟ
เนื้อร้อง	- - - สิก	- จุง - จ่า	- - อีหล้า	- จุง - แจก

1.1.4 กลองเท็ง

กลองเท็งเป็นการเรียกชื่อกลองชนิดหนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนในจังหวัดสระบุรี มีปรากฏอยู่ตามวัดทั่วไปในจังหวัดสระบุรี ขนาดและจำนวนของกลองไม่มีกำหนดชัดเจนจากการสัมภาษณ์นางวงเดือน ยะกุล (วงเดือน ยะกุล, สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2561) และอาจารย์ กฤษฏี ชัยสินบุญ (กฤษฏี ชัยสินบุญ, สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2561) ได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันว่า “กลองเท็งมีมาตั้งแต่โบราณ ไม่ทราบที่มาแน่ชัดว่าเกิดขึ้นในสมัยไหน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งสัญญาณเรียกชุมชนสาธุชนเพื่อรับฟังธรรม เรียกชุมนุมประชาชนเพื่อการประชุมชาวบ้านที่วัดเป็นสถานที่ในการชุมนุม ถ้าตีเพื่อฟังธรรมจะตีเรียบ ๆ สม่่าเสมอ หรือบางที่อาจจะใช้จังหวะกลองแลงมาตี และถ้ามีเหตุร้ายหรือเหตุสำคัญที่จะตีเน้นเสียงให้หนักขึ้น โดยมีลักษณะทำนองเสื่อขบตุของการตีกลองปูจาทางภาคเหนือ ที่เป็นทำนองเดียวกับทำนองสาวเก็บผัก”

--- เดี๋	--- โมง	--- เดี๋	--- โมง	--- เดี๋	--- โมง	--- เดี๋	--- โมง
↓		↓	↓	↓	↓	↓	↓
---	---	- ตู๊บ -	----	---	----	- ตู๊บ -	----
---	- ต๊ะ -	---	--- ต๊ะ	---	--- ต๊ะ	---	- ต๊ะ -
---	↓	---	- ตุง -	---	- ตุง -	---	↓
↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
--- สาว	- เก็บ - พัก	- แม่ ฮ้าง	- เก็บ - กัง	--- เก็บ	- ใส่ - ไหน	- เก็บ ใส่	- ต้อง - ปุง

1.2 วัฒนธรรมดนตรีปัจจุบันของกลุ่มชนชาติพันธุ์ไทยวนอำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

กลองสูตรสามารถเรียกได้หลายชื่อตามช่วงเวลาในการตี มีวัตถุประสงค์เป็นสัญญาณในการเรียกพระภิกษุสงฆ์ภายในวัดให้มาทำกิจของพระสงฆ์โดยพร้อมเพรียงกัน ซึ่งการตีกลองสูตรในอดีตนั้นนิยมตีกันตามเวลาที่กำหนดคือในตอนเช้าจะตีเวลาประมาณ 04.30 น. เพื่อปลุกพระภิกษุให้ตื่นขึ้นมาทำวัตรเช้า และตีเวลา 11.00 น. (เรียกว่าตีกลองเพล) เพื่อให้ฆ่านเพล และตอนเย็นประมาณ 18.00 น. (เรียกว่าตีกลองแลง) เพื่อทำวัตรเย็น พระอธิการชมพู่ กิตติธโร เจ้าอาวาสวัดต้นตาล อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ได้กล่าวถึงการตีกลองสูตรไว้ดังนี้ “ปัจจุบันไม่ได้ตีสามเวลาดังเช่นในอดีต จะตีเพียงแค่สองเวลาในช่วงเช้าพรรษาเท่านั้น เมื่อออกพรรษาจะตีแค่ช่วงเวลา 11.00 น. สาเหตุที่ตีกลองแลงเฉพาะช่วงเช้าพรรษาเพื่อส่งสัญญาณให้ชาวบ้านได้เข้ามาสวดมนต์ทำวัตรเย็นพร้อมกับพระสงฆ์ เนื่องจากตามความเชื่อของคนยวนจะนิยมถือศีลสวดมนต์ในช่วงเช้าพรรษา ข้อสันนิษฐานที่ต้องยกเลิกการตีกลองสูตรในเวลา 04.30 น. เนื่องจากเป็นเวลาเช้าซึ่งยังคงอยู่ในเวลาที่เจียบสังัดการตีกลองเพื่อปลุกพระสงฆ์อาจเป็นการส่งเสียงไปรบกวนคนในชุมชน และพระสงฆ์ภายในวัดก็รู้เวลาที่จะต้องมาทำวัตรอยู่แล้วว่าต้องตื่นเวลาไหน เครื่องดนตรีที่ใช้ในการตีกลองสูตรได้แก่ กลอง 2 ใบ ระฆัง โหม่ง ทำนองที่ใช้ตีในเวลา 11.00 น. เพื่อเรียกฆ่านเพลเรียกว่า ทำนองสามลา และทำนองกลองสูตรที่ใช้ตีในเวลา 18.00 น. (กลองแลง) เรียกว่าทำนองโหมโรง” (พระอธิการชมพู่ กิตติธโร, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2562) โดยมีจังหวะการตีกลองเพลดังนี้

จังหวะการตีกลองเพล

----	--- ต	----	--- ต	----	--- ต	----	--- ต
----	--- ตุ่ม	----	--- ตุ่ม	----	--- ตุ่ม	----	--- ตุ่ม

บันทึกโน้ตจังหวะการตีกลองสูตร

การบันทึกโน้ตจังหวะการตีกลองสูตรผู้วิจัยได้กำหนดให้ ต1 หมายถึง การตีกลองใบที่ 1 ต2 หมายถึง การตีกลองใบที่ 2 อักษร ก แทนเสียงระฆัง และอักษร ม แทนเสียงโหม่ง โดยมีตัวอย่าง วรรคที่ 1 ดังนี้

มือขวา	----	--- ต1	----	--- ต1	----	--- ต2	----	--- ต2
มือซ้าย	----	-- ต1 -	--- ต1	----	----	-- ต2 -	--- ต2	----
ระฆัง	----	----	----	--- ก	----	----	----	--- ก
โหม่ง	----	----	----	--- ม	----	----	----	--- ม

1.2.2 รำโทน

รำโทนเป็นการละเล่นพื้นบ้านภาคกลาง ไม่ปรากฏแน่ชัดว่าเกิดขึ้นในสมัยไหน พบว่า การรำโทนเป็นการละเล่นของชาวบ้านชนบททั่วไปโดยการร้องเพลงพร้อมกับตีกลองกันในยามว่างหรือในงานตามเทศกาลต่าง ๆ ในการผ่อนคลายอารมณ์ของชาวบ้านทั่วไป สมจิต ยะกุล ได้ให้สัมภาษณ์ เกี่ยวกับการรำโทนของชุมชนไทยวนเสาไห้ ไว้ว่า “การละเล่นรำโทนในชุมชนเสาไห้น่าจะเกิดในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 วันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 กองทัพญี่ปุ่นได้ใช้เส้นทางของประเทศไทยเป็นเส้นทางลำเลียงกำลังพล เพื่อทำสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตร ระหว่างที่กองทัพญี่ปุ่นได้หยุดพักกำลังพลที่บริเวณ จังหวัดสระบุรี ชาวบ้านในบริเวณนั้นมีเกิดความอยากรู้อยากเห็น และมีความต้องการที่ผู้ใกล้ชิดกับทหารญี่ปุ่น เมื่อถึงเวลากลางคืนว่างเว้นจากการทำงาน ชาวบ้านจึงได้นำป๊อบหรือกลอนน้ำมันมาเคาะเป็นจังหวะเต้นรำกันกับทหารญี่ปุ่น ภายหลังจึงมีการนำเนื้อร้องต่าง ๆ มาร้องประกอบเพื่อให้เกิดความสนุกสนานมากยิ่งขึ้น” (สมจิต ยะกุล, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2562) สงกรานต์ หนูแก้ว ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับวาระ และโอกาสในการแสดงรำโทนไว้ดังนี้ “การแสดงรำโทนของชุมชนไทยวน อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ปัจจุบันนี้จะใช้แสดงเพื่อการต้อนรับแขกสำคัญ และแสดงในงานประเพณีต่าง ๆ เช่น งานสงกรานต์ งานปีใหม่ งานลอยกระทงตามแต่ละถูกจ้างวาน หรือเชิญให้ไปแสดงในงานต่าง ๆ ” (สงกรานต์ หนูแก้ว, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2562)

รำโทนที่ปรากฏอยู่ในชุมชนไทยวน อำเภอเสาไห้จังหวัดสระบุรี เกิดจากการรับเอาวัฒนธรรมจากสังคมโดยรอบที่มีวัฒนธรรมเล่นรำโทนมาตั้งแต่อดีตเข้ามาเป็นส่วนในชุมชน เพื่อเป็นการปรับสภาพทางวัฒนธรรมของตนให้มีความกลมกลืน และอาจเป็นที่นิยมของคนในชุมชน จึงทำให้เกิดการรับเอาการเล่นรำโทนเข้ามาในชุมชน เมื่อถึงยุคสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม

ซึ่งการเล่นรำโทนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนเป็นการเล่นเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน ให้เกิดความผ่อนคลายจากความเหน็ดเหนื่อยในการทำงาน และสามารถช่วยลดความตึงเครียดในยามศึกสงคราม ในปัจจุบันการเล่นรำโทนมิได้เป็นการละเล่นพื้นฐานของคนในชุมชนเพื่อผ่อนคลาย จากการทำงานของกลุ่มคนในชุมชนดังเช่นในอดีต เนื่องจากปัจจัยทางสภาวะแวดล้อม เทคโนโลยี และสภาวะทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จึงทำให้การเล่นรำโทนได้รับความนิยมที่น้อยลง กลุ่มสตรีแม่บ้านในชุมชนไทยวน อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรีได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมในการละเล่นรำโทนในอดีตที่กำลังจะสูญหาย จึงได้มีการอนุรักษ์เพลงการเล่นรำโทนโดยการนำมาฝึกร้อง และแสดงเผยแพร่ในโอกาสต่าง ๆ โดยผู้วิจัยได้เปรียบเทียบโน้ตเพลงและเนื้อร้องเพลงรำโทน ดังนี้

ตัวอย่างโน้ตเพลงและเนื้อร้องเพลงลมพัดผ่าน วรรคที่ 1

โน้ตเพลง	- - - -	- - - ซ	- ล - ม	- ซ - ล
เนื้อร้อง	- - - -	- - - ลม	- พัด - ผ่าน	- ไป - มา

2. การรับวัฒนธรรมดนตรีของชุมชนไทยวน อำเภอเส้าไห้จังหวัดสระบุรี

2.1 ปัจจัยที่ส่งต่อการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมดนตรีของกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ไทยวนอำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี

2.2.1 การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมดนตรีของกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ไทยวนอำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี

ปัจจัยที่สำคัญเป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมดนตรีของกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ไทยวนอำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี เนื่องจากอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล เป็นผู้ริเริ่มสร้างหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรี มีความสงสัยในวิถีชีวิตของตนที่มีความแตกต่างจากกลุ่มวัฒนธรรมรอบข้างทั้งการพูด การแต่งกาย และอาหารการกิน อาจารย์ทรงชัย วรรณกุลปราชญ์ท้องถิ่นชาวไทยวน (รุ่นที่ 5) ได้สะสมของพื้นบ้านที่สามารถพบได้ชุมชน และหนึ่งในสิ่งของที่สำคัญที่อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล ได้สะสมคือบ้านเรือนไทย ของเจ้าเมืองสระบุรี ในอดีต เพื่อเป็นที่จัดแสดงของพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2536 อาจารย์ทรงชัย วรรณกุลได้ก่อตั้งชมรมไทยวนสระบุรี โดยมีหลักในการดำเนินงานแบบ 3 ประสาน ได้แก่ “บ ว ร” หมายถึง บ้าน วัด และโรงเรียน ภายใต้วัตถุประสงค์ “3 ส” คือ

1) สืบหา ว่าพวกเราอยู่กันได้อย่างไร โดยสืบสาวจากความเป็นมาของภาษาที่คล้ายคลึงกับคนเหนือ จากคำเรียกตัวเองว่าเป็น คนยวน นอกจากนั้นพวกเขายังศึกษาข้อมูลสอบถามผู้มีความรู้เกี่ยวกับเมืองเชียงแสน เพราะในพงศาวดารได้กล่าวถึงคนยวนว่าเป็นคนเชียงแสนที่อพยพลงมา

2) สืบสาน พื้นฟู รักษา ส่งเสริม เผยแพร่ พัฒนากลุ่มชาติพันธุ์

3) เสริมสร้าง ความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มวัฒนธรรม

ต่อมากลุ่มบริษัท สยามกลการ จำกัดได้สนับสนุนให้หอวัฒนธรรมไทยวนสระบุรี กลายเป็นแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยวนในจังหวัดสระบุรี เป็นสถานที่ในการถ่ายหนัง ถ่ายละคร จัดงานแต่งงาน รวมถึงการจัดให้เป็นสถานที่ในการจัดเลี้ยงต่าง ๆ โดยมีการกินเลี้ยงขันโตกแบบชาวเหนือ และมีการแสดงต่าง ๆ ซึ่งการแสดงและการบรรเลงดนตรีที่นำมาแสดงนั้นในยุคสมัยที่ก่อตั้งไม่ได้มีรูปแบบการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์เมื่อมีงานจะจ้างนักแสดงนักดนตรีที่สามารถฟ้อนรำ ตีกลอง และบรรเลงดนตรีแบบภาคเหนือมาแสดง ในภายหลังจึงได้มีการว่าจ้างและเชิญผู้ที่มีความรู้ มาสอนเด็กในชุมชนเพื่อเป็นการสืบทอด อนุรักษ์ และเป็นแหล่งรายได้ให้แก่เด็กในชุมชน ซึ่งหนึ่งในผู้ที่นำวัฒนธรรมการฟ้อนรำ และวัฒนธรรมดนตรีแบบภาคเหนือเข้ามาสู่ชุมชนได้แก่ อาจารย์กฤษฎี ชัยสินบุญ ซึ่งเป็นศิลปินอิสระที่มีความรู้ความสามารถในด้านวัฒนธรรมในหลากหลายแขนง เช่น การฟ้อนรำ การฟ้อนดาบ การบรรเลงดนตรี การแสดง การออกแบบ และการเรียบเรียงประพันธ์ บทเพลงที่มีความเกี่ยวข้องกับภาคเหนือ

ซึ่งอาจารย์กฤษฎี ชัยสินบุญ ได้นำบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ในการฟ้อนรำ และการดนตรีจากภาคเหนือมาสอนให้กับเด็กในชุมชน เพื่อเป็นการอนุรักษ์มรดก ทางวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาในอดีตที่มีความละม้ายคล้ายคลึงกันทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม ดนตรี และการแสดงเข้ามาสู่ชุมชน เมื่อเด็กในชุมชนสามารถฟ้อนรำ และเล่นดนตรีได้ จึงได้นำมาสอนให้กับ รุ่นน้องสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน จึงนับว่าเป็นการรับเอาวัฒนธรรมที่มีความละม้ายคล้ายคลึงหรือ วัฒนธรรมหลักของเมืองที่เคยอยู่ร่วมกันเข้ามาเป็นแบบอย่างเพื่อแสดงความเป็นกลุ่มชนชาติพันธุ์ เดียวกันที่ใช้ภาษา อาหารการกิน ประเพณี และวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่นวัฒนธรรมดนตรีเดียวกัน ถึงแม้ว่าวัฒนธรรมดนตรีเหล่านี้จะเกิดขึ้นภายหลังจากการอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนก็ตาม

2.2.2 ปัจจัยทางสังคมที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมดนตรีของกลุ่มชุมชน ชาติพันธุ์ไทยวนอำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

1) ดนตรีในภาพจิตรกรรมวัดสุ่มหประดิษฐาราม

ในปัจจุบันการแห่บั้งไฟ และการแห่กระทงเสียวไม่มีปรากฏในชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรีแล้ว สันนิษฐานได้จากสาเหตุ 2 ประการ ดังนี้

1.1) การแห่บั้งไฟ และการแห่กระทงเสียวอาจไม่ใช่พิธีกรรมที่มีความสำคัญต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน จังหวัดสระบุรี

1.2) การแห่บั้งไฟ และการแห่กระทงเสียว อาจจะเป็นพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ที่อาศัยอยู่ร่วมด้วยหรืออาศัยอยู่ใกล้เคียงกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน ในพื้นที่จังหวัด สระบุรี

2) จ้อย

การจ้อยกำลังจะสูญหายไปจากชุมชนไทยวน อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี เนื่องจากเหตุผล 2 ประการ คือ

2.1) ภาษาที่ใช้ในการจ้อยเป็นภาษาโบราณ ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน ในปัจจุบันไม่เข้าใจในเนื้อหาของกรจ้อย ส่งผลให้การจ้อยในชุมชนไทยวนจังหวัดสระบุรีได้รับความนิยมน้อยลงปัจจุบัน

2.2) ไม่มีการสืบทอดอย่างเป็นระบบ

3) เพลงร้องเล่นเด็ก และเพลงกล่อมเด็ก

เพลงร้องเล่นเด็ก และเพลงกล่อมเด็กของชุมชนไทยวน อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี เป็นการร้องเล่นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของเด็ก สร้างความสัมพันธ์ ทำให้เกิดความสุขสนุกสนาน และกล่อมเด็กให้นอนหลับสบาย ปัจจุบันกำลังจะสูญหายไปจากชุมชนไทยวน จังหวัดสระบุรี เนื่องจากเหตุผล 3 ประการคือ

3.1) เนื่องจากในปัจจุบันวิทยาการทางการแพทย์มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นได้มีการจัดทำระบบในการเสริมสร้างพัฒนาการเด็กมีความหลากหลาย ทำให้ผู้ปกครองมีตัวเลือกทางการแพทย์ในการเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กได้มากขึ้น

3.2) เทคโนโลยีตัวเลือก เช่นการเปิดเพลง ใน youtube, วิทยุ, โทรศัพท์มือถือสามารถหาใช้งานได้ง่ายในยุคปัจจุบัน ด้วยความทันสมัยของเทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการดำรงชีวิตของสังคมในปัจจุบัน

3.3) ไม่มีการสืบทอดทำนองและบทร้องเนื่องจากภาษาที่ใช้ในการร้องบางคำไม่สามารถแปลความหมายได้หรือเป็นภาษาที่ไม่นิยมใช้ในปัจจุบัน

4) กลองเท็ง

ในอดีตการตีกลองเท็งจะตีเพื่อสัญญาณในการเรียกประชุม หรือบอกวันเวลาให้กับประชาชน แต่ปัจจุบันไม่ปรากฏว่ามีการตีกลองเท็งในชุมชน ไทยวน อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรีแล้ว เนื่องจากเหตุผล 3 ประการ ดังนี้

4.1) เนื่องจากระบบการสื่อสารในปัจจุบันมีเครื่องมือในการอำนวยความสะดวก และรวดเร็วกว่าในอดีต ดังเช่นการติดเสียงตามสายเพื่อการกระจายเสียงแจ้งข่าวสารให้คนในชุมชนได้รับรู้ข่าวสารได้อย่างชัดเจนและรวดเร็ว

4.2) ปัจจุบันทุกครัวเรือนมีปฏิทินที่แสดงวันสำคัญทางศาสนาอยู่ทุกครัวเรือน คนในชุมชนจึงใช้ปฏิทินในการดูวันพระวันโกน ซึ่งไม่จำเป็นต้องรอฟังเสียงสัญญาณจากวัดดังเช่นในอดีต

4.3) ไม่มีการสืบทอดให้กับเยาวชนจึงทำให้ไม่มีการตีในชุมชน

5) กลองสูตร

ปัจจุบันยังคงมีการตีกลองสูตรทั้งสองเวลา ได้แก่เวลา 11.00 น. (กลองเพล) และเวลา 17.00 น. (กลองแลง) ในช่วงเช้าพรรษา เนื่องจากเหตุผล 1 ประการ ดังนี้

เนื่องจากพระสงฆ์ยังคงเลือกใช้การส่งสัญญาณโดยการตีกลองสูตรเพื่อบอกช่วงเวลาในการทำกิจของพระในวัดและคนในชุมชนได้ทราบ เนื่องด้วยการส่งสัญญาณด้วยกลองสูตรเป็นทำเนียมปฏิบัติของพระในวัดที่ยึดถือและสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

6) รำโพน

ปัจจุบันการรำไท่เป็นการละเล่นของชาวบ้านทั่วไปมีความนิยมร้องเล่นกันในกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณจังหวัดใกล้เคียงและจังหวัดสระบุรี ได้เปลี่ยนรูปแบบจากการละเล่นของชาวบ้านไปสู่การแสดงในเทศกาล หรืองานต่าง ๆ เนื่องจากเหตุผล 2 ประการ ดังนี้

6.1) บริบททางสังคมที่เปลี่ยนไปจากสังคมเกษตรกรรมสู่ระบบสังคมนิยม จึงทำให้ประชากรส่วนใหญ่เลือกที่จะทำงานประจำมากกว่าการทำการเกษตรในพื้นที่ของตนเอง ส่งผลให้ประชากรส่วนใหญ่ใช้เวลาในการทำงานประจำมากกว่าการอยู่รวมกันชุมนุม ซึ่งรำไท่ในอดีตเป็นเครื่องมือในการสร้างความสนุกสนานให้กับคนในชุมชน เมื่อพลวัตทางสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงจึงทำให้รำไท่ได้รับความนิยมน้อยลง

6.2) เนื่องจากจังหวัดสระบุรีมีพื้นที่ทางภูมิประเทศที่อยู่บริเวณจุดปะทะทางวัฒนธรรมของจังหวัดที่อยู่รอบข้างซึ่งจังหวัดต่าง ๆ ก็มีวัฒนธรรมของตนเอง และมีความหลากหลาย แต่ชุมชนไทยวนก็มีวัฒนธรรมเดิมของตนที่ได้รับการฟื้นฟูโดยคนในชุมชน จึงทำให้การรำไท่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางเลือกของชุมชนไทยวน

2.2.3 การรับวัฒนธรรมดนตรีสมัยใหม่ที่ส่งผลต่อความรู้สึกของกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ไทยวนอำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

เนื้อเพลงไทยวนย้ายแผ่นดินท่อนที่มีความเกี่ยวข้อง และมีความสำคัญต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนสระบุรีมากที่สุดคือเนื้อเพลงท่อนที่ 2 ที่กล่าวถึงการอพยพย้ายถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์จากเมืองเชียงแสน (โยนก) ในภาคเหนือลงมายังภาคกลางของประเทศไทย โดยมีกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนกลุ่มหนึ่งเลือกที่จะหยุดและตั้งถิ่นฐานทำกินในบริเวณอำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ในท่อนที่ 3 ยังกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนอีกกลุ่มหนึ่งที่อพยพลงมาด้วยกันได้ไปตั้งถิ่นฐานในชุมชนคูบัว จังหวัดราชบุรีเช่นกัน และในเนื้อเพลงท่อนที่ 4 ได้อธิบายถึงจารีตประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนที่มีการอยู่อาศัย (กลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนเรียกภาษาของตนเองว่าภาษายวน ซึ่งมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับคำเมือง มีบางคำที่มีความหมายเฉพาะ) นุ่งซิ่นตีนจกซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนทุกกลุ่มที่กระจายกันอยู่ทั่วประเทศไทย และประเทศลาว โดยมีเนื้อเพลงนี้

ไอ้เวียงแวนฟ้า โยนกนาคนันท์ สิงหนวัติ จัยยะบุรีศรี เจียงแสน เป็นดินแดน
ของเฮาเก่าก่อน เจ้นป้อหม่อน เจ้นแม่หม่อน เฮาจากมา ปิงวังยม่าน แม่ฮายไหลล่อง ลาปลาน้อง
แห่งฮ้อมเกยอยู่กิน เป็นตำนาน ไทยวนย้ายแผ่นดิน น้ำตาหลังริน กัดเตงเจียงแสน ล้านนา
เหมือนน้ำตาฟ้า อาบน้ำ หลังริน ปีกโบกโบยบิน บนฟ้ากว้าง หนตางหนีห่างไกล สระบุรี นี่ข้าอ้อม
อ่อน ข้อย่างพักก่อน ย่างพักก่อน บ่ฮ่อนไป แอบอิงนอน น้องแพเสาไห้โบกมืออาลัย อ่าลาปี่น้อง
หากบุญยังมี สายเลือดมีเกี่ยวก้อย แม่นใจหมิ่นห้อง บ่ลืมน้อง หมู่เฮา

ข้ามดอย ข้ามน้ำ ข้ามมาห่างไกล จางเวียงเหนือ ล่องใต้ มาถึงราชบุรี
คูบัวนี้ เป็นบ้านเมืองเก่า ขอปวงข้าเจ้า ทั้งลูกเต้า ได้อยู่กิน ไอ้ไทยวน นี้นาพลัดถิ่น ซึ่งสละฮ้อยิน
สนุกถิ่นไอดิน ล้านนา ตะวันแลง ล่วงเลย ลับลา ดาวเดือนเลื่อน สู่ฟ้า กัดเตงหา บ้านเฮา

ลูกหลานเฮ้ย อย่าละฮึดฮอย เรียงร้อยตำนาน สานประเพณี อย่าลืมหุ่น
สายไยน้องปี่ ไทยวน เฮาเน่ สักกี่ร้องปี่ บ่เปลี่ยนไป ยังอู่กำแพง นุ่งซิ่น ตีนจก ยังมีมรดก โยนกรุ่งเรืองรัย
อยู่สุขแสน บนแผ่นดินไทย เทิดเจ้าป้อหลวงไท้ ได้อุ้มพระปารมี

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวัฒนธรรมดนตรีไทยวน อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี สามารถอภิปรายผลแยกได้ตามวัตถุประสงค์ คือ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ องค์ความรู้ทางดนตรี และปรากฏการณ์การรับวัฒนธรรมดนตรีของชุมชนไทยวน อำเภอเส้าไห้จังหวัดสระบุรี ดังนี้

การสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยวน ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน อำเภอเส้าไห้ ประกอบด้วย การจ้อย กลองสูตร เพลงร้องเล่นเด็ก และเพลงกล่อมเด็ก โดยการสืบทอดกันแบบมุขปาฐะ ดังเช่น การสืบทอดเพลงร้องเล่นเด็ก และเพลงกล่อมเด็กในชุมชนไทยวนปัจจุบันไม่นิยมนำมาร้องเล่นกัน โดยทั่วไปเนื่องจากพลวัตทางภาษา และเทคโนโลยีที่เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ส่งผลให้ เพลงร้องเล่นเด็ก และเพลงกล่อมเด็ก ชุมชนไทยวน จังหวัดสระบุรี ได้รับความนิยมน้อยลง และกำลังสูญหายไปจากชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ สายใจ คุณมาศ (2560) ได้กล่าวถึง กระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ว่า “วัฒนธรรมพื้นบ้าน หรือวัฒนธรรมท้องถิ่น จะมีลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งที่พบได้ คือ การถ่ายทอดกันแบบปากต่อปากทั้งจากคนรุ่นเดียวกันและจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งในการถ่ายทอดนั้นส่วนใหญ่จะอาศัยการบอกเล่าด้วยถ้อยคำจากปากสู่ปากโดยไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร พบว่า มีการถ่ายทอดแบบปากต่อปาก ได้แก่ นิทานพื้นบ้าน สุภาษิต เพลงพื้นบ้าน เป็นต้น” เมื่อเวลาผ่านไปจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งจึงเกิดความคลาดเคลื่อน ทำให้ความสมบูรณ์ของเนื้อหาลดลงส่งผลให้วัฒนธรรมเหล่านั้นหายไปจากสังคมเมื่อเวลาช่วงเวลาระยะหนึ่ง ในบางครั้งอาจมีความจำเป็นที่จะต้องรับเอาวัฒนธรรมรอบข้างที่มีความนิยมมากกว่าเข้ามาในชุมชนตนเอง เพื่อให้สภาพทางสังคมของตนทัดเทียมกับสังคมโดยทั่วไป กลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนจังหวัดสระบุรีได้รับวัฒนธรรมต่าง ๆ เข้ามาในชุมชน เช่นกัน ดังจะเห็นได้ว่า กลองเพล และการรำไท่น ถือเป็นวัฒนธรรมที่ได้รับความนิยมในสังคมนอกชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นการปรับตัววัฒนธรรมดนตรีของตนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมรอบข้างสอดคล้องกับทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม ดังที่ ยศ สันตสมบัติ (2540) “ได้อธิบายถึงแนวคิดทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรมตามทัศนะของเลียน สจ๊วตว่าเป็นการศึกษาการปรับตัวของสังคมภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมโดยเน้นการศึกษา วิวัฒนาการ หรือการเปลี่ยนแปลง อันเกิดจากการปรับตัว (Adaptation) ของสังคมแนวความคิดนี้ของสังคมในลักษณะเป็นพลวัตหรือการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงเป็นผลของการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม โดยมีเงื่อนไขหลักเป็นองค์ประกอบกำหนดกระบวนการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวไว้ 3 ประการคือ เทคโนโลยีการผลิต โครงสร้างสังคมและลักษณะของสภาพแวดล้อมธรรมชาติ” จากทฤษฎีข้างต้นทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน อำเภอเส้าไห้จังหวัดสระบุรี มีวัฒนธรรมดนตรีที่หลากหลาย ทั้งวัฒนธรรมดนตรีที่มีการสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และวัฒนธรรมดนตรีที่รับเอามาจากสังคมภายนอกเขามาสู่ชุมชน

การรับดนตรีสมัยใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี ได้แก่ เพลงไทยวนย้ายถิ่น ซึ่งเป็นเพลงที่เปิดในงานประเพณี งานเทศกาล หรืองานสำคัญต่าง ๆ ที่ชุมชน

หน่วยงานราชการในอำเภอเส้าไห้จัดขึ้น อาจกล่าวได้ว่าเพลงไทยวนย้ายแผ่นดินส่งผลต่อการรำลึกถึงอดีตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนในปัจจุบัน เนื่องจากเนื้อเพลงไทยวนย้ายแผ่นดินได้บอกเล่าเรื่องราวของการย้ายถิ่นที่อยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนจากเมืองเชียงแสนภาคเหนือลงมาสู่จังหวัดในภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดสระบุรี และจังหวัดราชบุรี ซึ่งลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับ ทฤษฎีการโยกย้ายถิ่นของ Matt (1996) ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการโยกย้ายถิ่นในระดับสังคมโดยการอ้างถึงเรื่อง De La nostalgie ของ ราอูล เดอลา กราสเซอร์ ว่า จริงแล้วการโยกย้ายถิ่นของมนุษย์เป็นพื้นที่ของความทรงจำมนุษย์ “หลงใหลอย่างเจ็บปวดรวดร้าวที่จะกลับไปเยือน” และเป็น “สัญลักษณ์เกี่ยวกับทิศทาง” การโยกย้ายถิ่นเป็นส่วนสำคัญของสังคมที่ถูกถอนรากถอนโคน หรือกลุ่มที่ไม่มีที่อยู่ที่ยืนของตนเองแม้ในปัจจุบันขณะ กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ คนไร้ราก คนพลัดถิ่น ผู้อพยพพลัดถิ่น หรือผู้คนที่ต้องพลัดพรากจากบ้านเกิดเมืองนอนของตนเองไม่ว่าจะเป็นไปด้วยเหตุผลใดก็ตามมีแนวโน้มที่จะเป็นกลุ่มคนที่ติดขัด หรือให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตหรือการมองโลกแบบวิถีชีวิตเดิมมากเป็นพิเศษ จากบทเพลงที่ถูกประพันธ์ขึ้นตามเรื่องราวทางประวัติศาสตร์โดยอาจารย์พิพัฒน์พงษ์ หนองขัตเป็นผู้ประพันธ์ โดยนำทำนองเพลงมอญเชียงแสนมาเป็นทำนองของเพลง ประกอบกับเครื่องดนตรีสากล ทำให้สามารถสื่ออารมณ์ได้อย่างชัดเจน และเข้าใจง่าย จึงทำให้เพลงไทยวนย้ายแผ่นดินเป็นเพลงที่ได้รับความนิยมจากกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ไทยวน อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

จากการศึกษาวัฒนธรรมดนตรีไทยวน อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีไทยวน อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี เป็นเพียงการศึกษาวัฒนธรรมดนตรีเท่านั้น จากข้อมูลข้างต้นผู้ที่สนใจสามารถศึกษาการรำประกอบการเล่นของกลุ่มไทยวน อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรีได้
2. การศึกษาวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นข้อมูลในการค้นคว้าวิจัย ทำรายงานที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน จังหวัดสระบุรี

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวัฒนธรรมดนตรีไทยวน อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน ได้มีการย้ายถิ่นไปอาศัยอยู่ในหลากหลายพื้นที่ จังหวัดสระบุรี และได้มีการย้ายถิ่นไปยังอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา จึงทำให้เกิดความน่าสนใจที่จะศึกษาวัฒนธรรมดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนในพื้นที่ต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎี ชัยสินบุญ. (2561). สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2561.
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2546). ยุคแรกเริ่ม. [ออนไลน์], เข้าถึงจาก:
<https://thai.tourismthailand.org>. (2561, 8 มกราคม).

- กิตติมา ดิษฐคดี. (ม.ป.ป.). **ไทยวน สระเบบุรี แผ่นพับ**. สระเบบุรี: หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวนสระเบบุรี.
จักรพงษ์ แดงหนู. (2561). **สัมภาษณ์**, 19 กุมภาพันธ์ 2561.
ชมพู กิตติโร. (2562). พระอธิการ. **สัมภาษณ์**, 11 พฤศจิกายน 2562.
พุ่ม เตโช. (2561). **สัมภาษณ์**, 19 กุมภาพันธ์ 2561.
ยศ สันตสมบัติ. (2540). **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
วงเดือน ยะกุล. (2561). **สัมภาษณ์**, 19 กุมภาพันธ์ 2561.
สงกรานต์ หนูแก้ว. (2562). **สัมภาษณ์**, 11 พฤศจิกายน 2562.
สมจิต ยะกุล. (2562). **สัมภาษณ์**, 11 พฤศจิกายน 2562.
สายใจ คุณมาศ. (2560). **การคงอยู่ของเพลงพื้นบ้านเจียงเบริน**. วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
Matt, W. K. (1996). **The Memory of the Modern**. New York: Oxford University.
Unknown. (2557). ข้อมูลทางมนุษยวิทยาการดนตรี-นาฏศิลป์.